

Sygn. akt II PK 38/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Halina Kiryło

SSA Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego "A." Sp. z o.o. w
R.

przeciwko Henrykowi R.

o odszkodowanie za mienie niepowierzone,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 października 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego

z dnia 25 października 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2010 r. Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego Henryka R. na rzecz powoda Przedsiębiorstwa Handlowo-Usługowego „A.” Spółki z o.o. w R. kwotę 32.921,01 zł tytułem odszkodowania za mienie niepowierzone wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 18.04.2008 r. do dnia zapłaty. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Pozwany zatrudniony był w powodowej Spółce na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony na stanowisku głównego księgowego w okresie od 1 maja 1991 r. do 30 września 2007 r. za wynagrodzeniem w kwocie 10.973,67 zł brutto. Rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło w związku z przejściem pozwanego na emeryturę. Pozwany jako główny księgowy kierował działem księgowości oraz sprawował bieżący nadzór nad prawidłowością sporządzania i obiegu dokumentów, kwalifikowaniem, dekretowaniem i księgowaniem operacji gospodarczych i finansowych, rozliczaniem podatków i opłat i sprawozdawczością finansową. Wykonywał też funkcje nadzorcze i doradcze w pozostałych czynnościach i działaniach pracowników księgowości, dla których był bezpośrednim przełożonym. Przeprowadzona w powodowej Spółce w okresie od 26 czerwca do 28 września 2007 r. kontrola skarbowa wykazała nieprawidłowości w zakresie księgowania na kontach kosztów uzyskania przychodów polegające na niedopłacie podatku dochodowego za lata 2002-2003, co spowodowało konieczność złożenia przez Spółkę deklaracji korygujących oraz uiszczenia niedopłaconego podatku dochodowego wraz z odsetkami za zwłokę, które wyniosły od należności za 2002 r. - 20.198 zł, zaś od należności za 2003 r. - 1.206 zł. Kontrola skarbowa wykazała także nieprawidłowości w zapisie na koncie kosztu własnego sprzedaży towarów w 2001 r., co doprowadziło do nadpłaty podatku dochodowego przez Spółkę za ten rok w kwocie 13.499 zł. Postanowieniem z dnia 19 listopada 2007 r. Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego odmówił wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia powyższej nadpłaty wobec wygaśnięcia prawa do złożenia takiego wniosku z upływem 5 lat od dnia złożenia zeznania podatkowego. Sąd Rejonowy ustalił nadto, że pozwany w sposób niedostateczny sprawował nadzór nad kierowanym przez siebie działem księgowości, dokonywał przeksięgowań

niezgodnych z zasadami rachunkowości bądź akceptował takie czynności dokonywane przez podległych mu pracowników oraz nie stworzył, mimo ciążących na nim obowiązków, czytelnego systemu kontroli i nadzoru.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że odpowiedzialność odszkodowawcza pozwanego znajduje oparcie w art. 114 k.p., a strona powodowa wykazała, w myśl art. 116 k.p., zarówno okoliczności odpowiedzialność tę uzasadniające jak i wysokość doznanej szkody, co uzasadnia uwzględnienie powództwa i zasądzenie na jej rzecz odszkodowania na podstawie art. 119 k.p.

Wyrokiem z dnia 25 października 2010 r. Sąd Okręgowy - w uwzględnieniu podniesionego przez pozwanego w apelacji zarzutu przedawnienia - zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zgodnie z brzmieniem art. 291 § 2 k.p. bieg przedawnienia roszczeń określonych w tym przepisie rozpoczyna się dla jednorocznego terminu przedawnienia - w dniu, w którym pracodawca powzięła wiadomość o wyrządzeniu szkody przez pracownika, natomiast dla trzyletniego terminu przedawnienia - w dniu wyrządzenia szkody. Nie budzi wątpliwości, że o wyrządzeniu szkody przez pozwanego powodowa Spółka dowiedziała się dopiero z protokołów z przeprowadzenia kontroli skarbowej noszących daty 22 i 31 października 2007 r., a zatem wniesienie przez nią pozwu w dniu 18 kwietnia 2008 r. nastąpiło przed upływem roku od dnia, w którym powzięła wiadomość o wyrządzeniu jej szkody przez pozwanego. W ocenie Sądu Okręgowego, przed wniesieniem pozwu upłynął jednak drugi z terminów przedawnienia przewidzianych w art. 291 § 2 k.p., tj. 3-letni termin biegnący od wyrządzenia szkody. Zdaniem Sądu Okręgowego, początek biegu tego terminu należy łączyć z wystąpieniem zdarzenia wywołującego szkodę, gdyż zaistnienie takiego zdarzenia jest właśnie „wyrządzeniem szkody”, o którym powołany przepis stanowi. Termin biegnący „od wyrządzenia szkody” powinien zatem być liczony od dnia, w którym zaistniały takie fakty, których rezultatem była szkoda po stronie powodowej.

Przyjmując takie założenie Sąd drugiej instancji wskazał, że zdarzeniem wywołującym szkodę wynikającą z „niemożności uzyskania nadpłaty podatku za 2001 r. oraz konieczności zapłacenia odsetek podatkowych w związku z niedopłatą

tego podatku za 2002 r. i 2003 r.” było złożenie błędnych zeznań o wysokości podatku dochodowego od osób prawnych za lata 2001-2003. Zgodnie z zasadami składania zeznań podatkowych określonymi w art. 27 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 ze zm.) podatnicy zobowiązani są składać urzędom skarbowym zeznanie o wysokości dochodu lub straty osiągniętej w danym roku podatkowym dwukrotnie: zeznanie wstępne powinno być złożone do końca trzeciego miesiąca następującego po roku podatkowym, za który jest ono składane oraz zeznanie ostateczne - w terminie 10 dni od dnia, w którym zatwierdzono roczne sprawozdanie finansowe, nie później jednak niż przed upływem dziewięciu miesięcy od zakończenia roku podatkowego. Termin do złożenia zeznania wstępnego jest jednocześnie terminem do dokonania wpłaty należnego podatku, dlatego też dla ustalenia definitywnej kwoty podatku należnego za dany rok podatkowy wiążący jest termin do złożenia zeznania podatkowego wstępnego, a nie termin do złożenia zeznania ostatecznego. Istotne konsekwencje w zakresie podatku należnego za dany rok podatkowy ma zatem termin do złożenia zeznania wstępnego, bo dopiero po bezskutecznym upływie terminu do złożenia zeznania wstępnego (będącym jednocześnie terminem na uiszczenie należnego podatku) powstaje zaległość podatkowa, od której naliczane są odsetki za zwłokę. W przypadku powoda rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym, dlatego też termin do złożenia wstępnego zeznania podatkowego (i jednocześnie do zapłacenia podatku dochodowego) każdorazowo upływa w dniu 31 marca następnego roku za rok poprzedni. W zakresie podatku dochodowego za 2001 r. termin ten upłynął więc w dniu 31 marca 2002 r., w zakresie podatku dochodowego za 2002 r. - w dniu 31 marca 2003 r., a w przypadku podatku dochodowego za 2003 r. - w dniu 31 marca 2004 r. Dzień upływu terminu do złożenia zeznań podatkowych był ostatnim momentem, w którym powodowa Spółka mogła dokonać prawidłowego rozliczenia podatku bez konsekwencji finansowych w postaci odsetek podatkowych. Po upływie tego terminu niedopłata podatku stała się zaległością podatkową i spowodowała konieczność zapłaty odsetek za zwłokę. Z tego względu, w ocenie Sądu Okręgowego, od dnia następnego po upływie terminów do złożenia wstępnych zeznań podatkowych za lata 2001-2003 rozpoczął bieg trzyletni termin

przedawnienia roszczeń powodowej Spółki o naprawienie szkody wyrządzonej błędnymi rozliczeniami podatkowymi, a więc odpowiednio od dnia 1 kwietnia 2002 r., 1 kwietnia 2003 r. i 1 kwietnia 2004 r. Oznacza to, że wszystkie roszczenia związane z naprawieniem szkody wyrządzonej nieprawidłowymi rozliczeniami podatkowymi za lata 2001-2003 uległy przedawnieniu najpóźniej w dniu 31 marca 2007 r., tj. po upływie 3 lat od dnia 1 kwietnia 2004 r., kiedy to rozpoczął bieg termin przedawnienia najpóźniej wyrządzonej szkody.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku strona powodowa zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie art. 291 § 2 k.p., poprzez przyjęcie, że początek biegu 3-letniego terminu przedawnienia roszczenia pracodawcy o naprawienie szkody wyrządzonej przez pracownika wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych należy łączyć z dniem, w którym wystąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, zamiast z dniem, w którym szkoda została wyrządzona (tj. powstał skutek w postaci uszczerbku w majątku powoda) i w konsekwencji bezzasadne przyjęcie, że w sprawie nastąpiło przedawnienie roszczenia.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie apelacji pozwanego w całości, ewentualnie o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi podniesiono, że określony w art. 291 § 2 k.p. trzyletni termin przedawnienia rozpoczyna bieg w dniu wyrządzenia szkody. Powołując się na prezentowane w doktrynie poglądy skarżący wskazał, że niezależnie od powzięcia przez pracodawcę wiadomości o wyrządzeniu mu szkody i jej sprawcy, roszczenie o jej naprawienie przedawnia się z upływem 3 lat od wyrządzenia szkody, to jest od powstania skutku w postaci uszczerbku w majątku pracodawcy, będącego następstwem zachowania się pracownika. Według art. 291 § 2 k.p. jest to dzień „wyrządzenia” szkody, czyli dzień powstania szkody, odmiennie niż w art. 442¹ § 1 k.c., zgodnie z którym jest to dzień „zdarzenia wywołującego szkodę”. Pierwszy z wymienionych przepisów łączy zatem powstanie biegu okresu przedawnienia z wystąpieniem skutku w postaci szkody, drugi - z jej przyczyną. Odwołując się do uzasadnienia uchwały pełnego składu Izby Cywilnej Sądu

Najwyższego z dnia 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05 (OSNC 2006 nr 7-8, poz. 114) skarżący stwierdził, że chwila, w której zaistniało zdarzenie wywołujące szkodę nie zawsze musi być tożsama z chwilą powstania szkody.

W ocenie skarżącego, nienależyte wykonywanie obowiązków pracowniczych przez pozwanego polegające na dokonaniu nieprawidłowych rozliczeń podatkowych za lata 2001-2003, tj. nadpłatą podatku dochodowego za 2001 r. oraz niedopłatą tego podatku za rok 2002 i 2003 spowodowało powstanie szkody w mieniu powodowej Spółki w październiku 2007 r., kiedy to otrzymała ona protokoły kontroli skarbowej. Szkada ta polegała na niemożności uzyskania w 2007 r. nadpłaty podatku dochodowego od osób prawnych za 2001 r. z uwagi na upływ 5-letniego terminu do zgłoszenia żądania stwierdzenia nadpłaty oraz konieczności zapłacenia w 2007 r. odsetek za zwłokę w związku z niedopłatą podatku dochodowego za lata 2002 i 2003.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona.

Zgodnie z art. 291 § 2 k.p. roszczenia pracodawcy o naprawienie szkody, wyrządzonej przez pracownika wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych, ulegają przedawnieniu z upływem 1 roku od dnia, w którym pracodawca powziął wiadomość o wyrządzeniu przez pracownika szkody, nie później jednak niż z upływem 3 lat od jej wyrządzenia. Z przepisu tego wynika, że niezależnie od powzięcia przez pracodawcę wiadomości o wyrządzeniu mu szkody i jej sprawcy, roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się w każdym wypadku z upływem 3 lat od jej wyrządzenia oraz że dla rozpoczęcia biegu 3-letniego terminu przedawnienia znaczenie ma nie chwila niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych przez pracownika, ale moment, w którym takie zachowanie pracownika wyrządziło pracodawcy szkodę, a więc dzień, w którym nastąpił taki właśnie skutek niewykonania lub nienależytego wykonania przez pracownika obowiązków pracowniczych. Niewątpliwie pojęcia wyrządzenia szkody i zdarzenia wyrządzającego szkodę nie są równoznaczne. Zdarzeniem wyrządzającym szkodę jest bowiem określone zachowanie się

pracownika, natomiast momentem wyrządzenia szkody jest data jej powstania, czyli chwila zrealizowania się - będącego następstwem zachowania się pracownika - skutku w postaci uszczerbku w majątku pracodawcy. Oznacza to, że data zdarzenia wyrządzającego szkodę i data wyrządzenia szkody nie muszą się pokrywać, gdyż szkoda może powstać i niejednokrotnie powstaje później niż wywołujące ją zachowanie pracownika. Skutkiem regulacji zawartej w art. 291 § 2 k.p. jest to, że roszczenia w przepisie tym określone nie mogą ulec przedawnieniu przed powstaniem szkody spowodowanej nienależytym wykonywaniem przez pracownika obowiązków pracowniczych. Inaczej kwestia przedawnienia została unormowana np. w art. 442¹ § 1 zdanie drugie k.c., który łączy początek biegu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym - niezależnie od powzięcia przez poszkodowanego wiadomości o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia - z dniem, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, a więc bez względu na to, kiedy szkoda powstała lub się ujawniła.

Sąd drugiej instancji utożsamiał datę wyrządzenia szkody ze zdarzeniem szkodę tę wyrządzającym, przyjmując w rezultacie, że początkiem biegu przedawnienia roszczenia skarżącego o naprawienie szkody polegającej na niemożności uzyskania nadpłaty podatku za 2001 r. i konieczności zapłacenia odsetek od podatku niedopłaconego za lata 2002-2003 był dzień, w którym upłynął termin do złożenia wstępnego zeznania podatkowego, będący jednocześnie terminem do wpłaty należnego podatku za dany rok podatkowy. Tymczasem w tych dniach tak pojmowana szkoda strony powodowej jeszcze nie powstała, gdyż niemożność uzyskania nadpłaty podatku za rok 2001 nastąpiła dopiero w dacie wygaśnięcia prawa do złożenia wniosku o stwierdzenie nadpłaty (art. 79 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), natomiast uszczerbek w majątku skarżącego związany z obowiązkiem uiszczenia odsetek od podatku niedopłaconego za rok 2002 i 2003 zaistniał dopiero w dniu ich zapłaty, która niewątpliwie nastąpiła w 2007 r. Trafnie również skarżący podnosi, że w przypadku nieprzeprowadzenia u niego kontroli skarbowej, szkoda w tym ostatnim zakresie w ogóle by nie powstała (nie zostałyby wyrządzone) pomimo nienależytego wykonania przez pozwanego obowiązków

pracowniczych. Okoliczność niedopłaty podatku za wskazane lata nie zostałyby bowiem ujawniona, a w konsekwencji nie doszłoby do konieczności jej uregulowania wraz z odsetkami.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.